

УДК 821.161.2 – 09.31

Н. Нестеренко

АКТУАЛІЗАЦІЯ ТОПОСУ «ДІМ» У РОМАНІ Є. КУЗНЄЦОВОЇ «СПИТАЙТЕ МІЄЧКУ»

Анотація

Стаття присвячена дослідженню особливості індивідуально-авторських модифікацій топосу «дім» у сюжетно-композиційній організації роману Є. Кузнєцової «Спитайте Мієчку». Топоси є місцем зберігання культурних традицій народу, які водночас уможливають новаторській підхід письменника й вираження актуального змісту, у такий спосіб переосмислюючи сталі кліше. Роман Є. Кузнєцової «Спитайте Мієчку» має таку сюжетно-композиційну організацію тексту, яка окреслена зовнішнім (експліцитним) рівнем – пошуки притулку героїнями – та внутрішнім (імпліцитним) – пошуки «себе». Письменниця переосмислює топос «дому» як останнього притулку для боягузів, де героїні набираються сил, сміливості, щоб прийняти важливі в їхньому житті рішення.

Ключові слова: *топос, дім, сюжетно-композиційна організація роману, експліцитний, імпліцитний рівні.*

Nesterenko N. ACTUALIZATION OF THE HOME TOPOS IN THE NOVEL BY E. KUZNETSOVA'S «ASK МІЄЧКА»

Abstract

The article is devoted to the study of the peculiarities of individual and authorial modifications of the «home» topos in



the plot-compositional organization of the novel by E. Kuznetsova «Ask Miechka».

Topos as established forms have been and remain relevant for many centuries and contain the «genetic code» of culture, ensuring the connection of times, the heredity of the literary process, while at the same time enabling the innovative approach of the writer and the expression of topical content, thus rethinking constant clichés. They perform the function of a figurative universal (a certain cliché of consciousness with a constant set of relationships). Topos is a peculiar language of intercultural communication and facilitates the process of reception of an artistic work by «foreign» cultural consciousness.

The first novel by E. Kuznetsova's «Ask Miechka» has such a plot-compositional organization of the text, which is outlined by an external (explicit) level – the heroine's search for shelter - and an internal (implicit) – search for «self». The plot in «summer sketch» unfolds during the summer in an old house, in which women of three generations have gathered on the threshold of change

In the novel «Ask Miechka», the home acts as a place where the heroines grew up, left it, but always returned to gain strength to overcome the challenges of fate. The heroines of the «sketch novel», the sisters Lilichka, Miechka, and Marta, came to «roll over» for the summer in the family shelter.

In the text of the novel «Ask Miechka» E. Kuznetsova contrasts the topos of «home» and «city» as a comfortable and uncomfortable space, respectively. The author rethinks the topos of «home» as the last refuge for cowards, where the heroines gain strength and courage to make important decisions in their lives. The house helps the heroines to resist external and internal – (existential) upheavals of the heroines.

The heroines' relationship with the ancestral home is different: using it as a temporary pass (Lilichka, Miechka) and a permanent shelter for the family (Marta). It is a symbol of paradise for grandmother Teodora, and for daughter Marta it is the embodiment of a burden, a burdensome responsibility.

Keywords: *topos, house, plot-compositional organization of the novel, explicit, implicit levels.*

Вступ

Проблему дослідження простору художнього твору, його ознак та складників розробляли М. Бахтін, В. Будний, М. Ільницький, Н. Копистянська, Д. Лихачов, С. Скварчинська, П. Флоренський та ін. У літературознавчій традиції поняття «топос» охоплює широке коло явищ і розглядається в різних аспектах.

Осмилюючи літературний спадок різних культурних епох і народів, учені дійшли висновку, що в текстах присутні елементи, що повторюються в межах жанру або стилю, які пов'язують один літературний твір із іншим. Літературознавці завжди виокремлювали в текстах «спільні місця», визначали повторювальні одиниці (архетипи, образи, мотиви). Отже, «топос» у літературознавстві – це напрям, який досліджує світову літературу через історію повторювальних мотивів («загальних місць»).

Найавторитетнішою серед досліджень, присвячених питанням топосу, є монографія Е.Р. Курціуса «Європейська література і латинська культура Середньовіччя» (1948), у якій він аналізує топіку в літературній традиції Заходу й пропонує нове визначення топосів як ґрунтовні кліше чи схеми думки та вираження, «закарбовані фрази, цитати, стереотипні образи, емблеми, наслідувальні мотиви» (Курціус, 2007: 82). На думку дослідника, топоси змінили

своє функціональне призначення, на відміну від системи античної риторики, оскільки вони стали такими штампами, які можна використовувати в будь-якій літературній формі, ними почали послуговуватися в тих сферах життя, які література могла охопити й формувати.

Процес поглиблення тлумачення терміна простежується й у працях Ю. Лотмана. На думку дослідника, у кожного топоса є свій прототип, який існує в глибинах колективного підсвідомого, реалізує певну «вічну ідею», інваріант (Лотман, 1998: 12). Це просторове явище, наприклад, хутір, дорога, село, ліс, поле та ін. зумовлює етнопсихологічний портрет етносу, тому його можна назвати «ментальним», він близький до бахтінського часопростору й українського поняття «місцерозвиток» (за Ю. Барабашем) (Барабаш, 1994).

Топоси як усталені форми були й залишаються актуальними протягом багатьох століть і містять у собі «генетичний код» культури, забезпечуючи зв'язок часів, спадковість літературного процесу. Вони виконують функцію образної універсалії (певне кліше свідомості з постійним набором відносин). У літературознавстві універсалії розглядаються як архетипні образи й мотиви, актуалізовані світовою літературою в необмеженому часопросторовому контексті. Топос як універсалія є актуальним для людства протягом усієї культури, наприклад, «дім», «дорога», «море», «смерть» та ін. Він є особливою мовою міжкультурної комунікації й полегшує процес сприйняття художнього твору «чужою» культурною свідомістю.

Нині в літературознавстві переважають два основні визначення поняття «топосу»: набір загальних сюжетів, сталих формул, притаманних для національних літератур; значиме для художнього тексту (або напряму, історичного

періоду, національної літератури) місце розгортання змісту, що може корелювати з реальним простором, частіше відкритим. Перше значення, що охоплює загальні проблеми та характерні риси національних літератур, є ширшим. Топоси мають стійкі значення й універсальні статичні структури, однак, зберігаючи національні культурні традиції, вони мають здатність змінюватися й набувати нових, актуальних змістів. У вужчому розумінні топоси є одиницями простору художнього тексту, їхнє розташування в тексті демонструє авторські ціннісні уявлення.

Отже, топос, що є мовою опису просторових образів, які формуються бінарними опозиціями, у творах різних авторів актуалізує різні діадні відношення у зв'язку з світобаченням та запитамі епохи.

Мета студії – виявити особливості індивідуально-авторських модифікацій топосу «дім» у сюжетно-композиційній організації роману Є. Кузнецової «Спитайте Міечку».

Методи дослідження

Методологічну основу статті становлять наукові принципи сучасної літературознавчої науки, а саме діалектичної єдності літератури й суспільства, культури, історії, об'єктивності й історизму в оцінці фактів, взаємозалежності й взаємозв'язку літературних явищ, обмеження множини потенційних інтерпретацій. У роботі реалізовано поєднання історико-літературного й порівняльно-історичного методів, застосовано аналітично-описовий підхід, який полягає в підборі, систематизації й аналізі матеріалу. Також у студії використано досвід філософії діалогізму (праці М. Бахтіна), структурно-семіотичної школи (Ю. Лотман, М. Маєрчик), результати досліджень провідних українських та зарубіжних науковців.

Результати і дискусії

Топоси є місцем зберігання культурних традицій народу, які водночас уможливають новаторській підхід письменника й вираження актуального змісту, у такий спосіб переосмислюючи сталі кліше.

Дім є одним із найцікавіших базових образів у світовій культурі. Це полісемантичний знак-код, у якому переплітаються буденне та сакральне, загальне та інтимне, універсальне та національно-ментальне. На думку С. Кочерги: «Дім належить до числа основоположних, всеохопних архетипічних образів-концептів, що з прадавніх віків функціонують в людській свідомості. На відміну від первісних архетипів – явищ природи, дім – поняття культурне, продукт людських рук і фантазії» (Кочерга, 2008: 115). Традиційно дім тлумачать як простір, де людина почуває себе захищеною та потрібною. На думку М. Еліаде, «це своєрідний мікрокосм та вихідна точка, з якої починається дорога людини в глобальний світ, який можна назвати Великим Домом» (Еліаде, 1987: 219). Отже, топос дому – це частина хронотопу, який, на думку М. Бахтіна, визначає «художню єдність літературного твору в його відношенні до реальної дійсності» (Бахтін, 2000: 9), а тому слугує засобом відтворення психоментальної реальності, у якій існує герой.

Архетип дому науковці аналізують на матеріалі творчості конкретних авторів, зокрема В. Кордуна (Л. Павленко), Ліни Костенко (Л. Миронюк); у контексті творчості кількох авторів – сучасної української поезії (Т. Урись), «міського тексту» М. Хвильового та А. Дьобліна (О. Богданова) тощо. Архетип хати як національно-культурний варіант архетипу дому, що має як етнічні, так і індивідуально-авторські особливості художнього втілення, досліджують І. Зелененька, Г. Євсєвата Л. Богуславська,

Л. Кравецьта ін. Так, Г. Євсєєвата Л. Богуславська стверджують, що архетипічна модель української хати у творчості Олександра Довженка постає «як центр світобудови, де синкретична єдність часу і простору перетворює образ оселі на первинний символ насінини, що містить начала всіх життєвих форм» (Євсєєвата, Богуславська, 2016: 90).

Роман «Спитайте Мієчку» – це перша художня книга відомої української перекладачки Євгенії Кузнецової: «У мене не було моменту, коли я раптом вирішила, що хочу бути письменницею. Я знала, що хочу і вмю писати. Це мій своєрідний спосіб відрефлексувати те, що зі мною відбувається. Однак я не була впевнена, що зможу “називатись письменницею”, тобто чи мені вдасться видати щось своє» (Широкоплас, 2024). Проза мала називатися «Останній притулок», але після розмови з редакторкою, яка відзначила, що книжка дуже світла й текст легкий, тому «останній притулок» звучить для нього важко, авторкою було обрано заголовок «Спитайте Мієчку» (Базів, 2022). Перша назва є ключем до розуміння сюжетно-композиційної організації роману, яка окреслена зовнішнім (експліцитним) рівнем – пошуки притулку героїнь – та внутрішнім (імпліцитним) – пошуки «себе».

У романі Є. Кузнецової «Спитайте Мієчку» сюжет розгортається протягом літа в старому будинку, у якому зібралися жінки трьох поколінь на порозі змін. Лілічка застрягла між континентами та трьома дітьми, Мієчка не може обрати між чоловіками: Данилом й Устимом, Марта намагається втекти від коханого чоловіка та подружнього життя, Марія нарешті відкриває для себе нове вільне життя, але водночас невдовзі має перебрати на себе роль берегині роду, бо бабуся Теодора вже перебуває на межі двох світів.

Етнологи зазначають, що будь-який тип житла в різних культурах завжди має одну спільну властивість: у людській ментальності воно завжди ніби протиставлялося руху, дорозі, тому уявлялося як зупинка в русі, як місце, організований простір для короткочасного відпочинку або тривалого перебування (Кафарський, Савчук, 2006: 264). У романі «Спитайте Мієчку» дім виступає як місце, де героїні вирости, з нього поїхали, але весь час поверталися, щоб набратися сил для подолання викликів долі: «Притулок являв собою будинок із величезними непропорційними вікнами, витертою підлогою і згнилою терасою, весь зарослими кущами, малиною, ожиною, хмелем, високими тополями, березами, здичавілими сливами, яблуками й грушами. У тих кущами вони й вирости, програли битву заростями і хащами, звідти й поїхали. Він стояв, як докір минулому про те, ніколи там не буде так, як раніше» (Кузнєцова, 2021: 6).

Хата в традиційних міфологічних уявленнях українців виступала «як матеріальне і духовне осереддя сім'ї, родинне вогнище, місце перебування душ предків – охоронців від темних сил» (Войтович, 2002: 557). За визначенням С. Кримського, дім «первинно є символом родинного вогнища, власного космосу, захищеності від світу іншого, чужого» (Кримський, 2010: 427). Героїні «Мієчки» – «роману-замальовки», «підглядання в літній сезон» (визначення авторки) (Базів) – сестри Лілічка, Мієчка, Марта приїхали «перевальюватися» на літо в родинний дім-прихисток: «Спершу у притулок тікали через екзистенційні переживання про померлих папуг і черепах. Потім через кар'єрні кризи, любові, дітей. Лілічка у притулку колисала синів тоді, коли у звичайних умовах вони доводили її до божевілля. В шелтері для лузерів діти раптом ставали спокійні і просто повзали заростями ожини,

дряпаючи свої ніжні, м'які животи. Мієчка вирішували, куди рухатись далі. У шелтері ідеї не приходили до голови, зате приходило усвідомлення, що колись таки прийдуть. Тут навіть можна було змиритись із відсутністю ідей, рубаючи ті непролазні хащі» (Кузнєцова, 2021: 7).

У традиційному суспільстві, зокрема й українському, житло завжди знаходиться в примиренні з природою, тож і його зведення відбувалося у вигляді пристосування природніх матеріалів для захисту людини в певному екологічному середовищі (Кафарський, Савчук, 2006: 264). У романі старий будинок навпаки протистоїть силам природи: тримає оборону від наступу садка: «Мокрі віти стукали об вікна. Бабуся завжди казала, що цей садок колись сам усіх з'їсть. Він насправді щодня ставав усе більш незалежним і все менше служив господарям» (Кузнєцова, 2021: 119). Героїні «літньої книжки» поступово помічають, що садок і дикі зарості малини захоплюють усе більшу територію, наступаючи на будинок: «Підходячи до будинку, Мієчка згадала, що колись давно його видно з дороги. Було видно сходи, а на сходах – стілець де часто сиділа бабуся. Тепер виднівся тільки дах. І одне вікно...» (Кузнєцова, 2021: 124). Боротьба проти дикого плюща та малини однієї з сестер – Марти – допомагає їй долати власні страхи й переживання. У романі бачимо переосмислення традиційного уявлення про невід'ємну частину українського пейзажу – садка як «окраси обійстя українця, який Т. Шевченко увіковічнив в образі “садка вишневого” – ідилічного українського едему» (Жайворонок, 2006: 519), бо в сазі фруктові зарості здичавіли й жили своїм життям: «Слив уже давно було не дістати. Вони дозрівали десь там на горі, а потім падали на голови, уже підгнивши, і їх покірно згрібали лопатами. <...> Груші теж висіли високо і загрозливо. З грушею доводилося

грати у гру: вона кидалась стиглими фруктами, і їх треба було встигнути з'їсти не зогнилими. <...> Малина давно була окремим королівством – у саму середину заростів, де висіли ще ті невірроджені ташкентські ягоди у палець, вже ніхто не міг зайти» (Кузнєцова, 2021: 119-120).

В українських легендах, окрім традиційних уявлень про рай, як місце перебування перших людей – Адама і Єви, виразно простежується мотив раю як саду та раю як хати-саду (Войтович, 2002: 416). У «літній замальовці» бабуся Теодора у своїй «класичній промові» про будинок-рай розмірковує, чи була вона щасливою в ньому: «Я сюди, дівчата, приїхала, як мені було двадцять, бо думала, що тут рай, так я все життя своє у цьому раю прожила, що й вгору ніколи було глянуть, все життя з бетономішалкою у дворі» (Кузнєцова, 202: 13.) Героїня іронізує над тим, чому рай робиться тільки рачки.

Житло тісно пов'язане зі способом життя людини, у ньому виразно відображається її емоційне ставлення до стилю матеріальної культури. У різних культурах будинок асоціюється з жінкою, не виняток українська, отже, сучасний стереотип, що вона є оберегом домашнього вогнища, має глибоке історичне коріння (Кафарський, Савчук, 2006: 265). У романі такою берегинєю «прихистку для лузерів» є бабуся Теодора: «Вона часто казала: “Що я зробила тут, провівши все життя у боротьбі із кущами?” – насправді знаючи, що збудувала прихисток, де можна було сховати дітей від того, на що не можеш впливати, а потім так само прихистити від життя їхніх дітей. Бо життя не завжди можна жити, часом треба від нього сховатись» (Кузнєцова, 2021: 264). У тексті «Спитайте Мієчку» оприявлено зміну традиційного українського звичаєвого права, за яким спадок мав перейти до дітей: онука Марта, а не донька Марія отримала не тільки родинний дім, а й роль

охоронця шелтеру після смерті Теодори: «Марта звільнила Марію від обов'язку старшої, і та, помолодівши років на двадцять, приїздила в той дім, наче вона Мартина дочка, а не тітка» (Кузнецова, 2021: 265).

У романі «Спитайте Мієчку» Є. Кузнецова протиставляє топоси «дім» – «місто» (як символ зовнішнього світу) відповідно як комфортного і некомфортного простору. Це сюжетно пов'язано із змалюванням стану особистісної кризи героїнь: Лілічки, Мієчки, Марти: «У зарослий кущами притулок для лузерів вони приїздили завжди, коли без цього вже було не можна. Для цього не треба було трагедій – просто іноді видавалося, наче все в тумані і дороги далі не видно. Тоді наставав час для шелтеру» (Кузнецова, 2021: 5-6). Уперше за вісім років у житті сестер була така ситуація, що реабілітація була потрібна на літо: «– І чого ви поприїжджали?» – спитала бабуся. – Перевал, ба, – сказала Лілічка. – І довго будем перевалюватись? – Поки літо скінчиться» (Кузнецова, 2021: 10). На думку Мієчки, кожна жива істота має право на притулок, Лілічка не уявляла, що роблять ті, у кого немає будинку в дикій малині. До сімейного прихистку притягло й Марту, яка перебувала в Індії, роблячи кар'єру, але коли героїні треба було прийняти важливе рішення, вона втекла під дах предків: «Перебування у цьому будинку мало накопичувальний ефект, а радіус сили тяжіння до нього як тепер з'ясувалося, сягав майже п'яти тисяч кілометрів» (Кузнецова, 2021: 17).

Донька Теодори, Марія з дитинства відчувала захист від усіх природних катастроф у родинному домі, але з часом, зі старінням батьків, це сприйняття реальності змінилося на протилежне: «Вона з дитинства любила спати в грозу у батьківському домі, бо це єдине на землі місце, де природні лиха їй не загрожували, але з часом, коли сила рук

її батьків все слабшала, а потім вже і не вони її тримали, а Марія тримала їх, спати в грозу в батьківському домі стало страшніше, ніж будь де» (Кузнєцова, 2021: 86). Місцем, де доросла героїня почувалася в безпеці, стала материна квартира з балконом. Марія хотіла якнайшвидше відправити дочок «подали від цих кущів і невмолимим буреломів, але їх тягло сюди невидимою силою, і вона нічого з цим вдіяти не могла. Куди їй стати до боротьби із цим зеленим плетивом, якщо сюди притягло навіть Марту, яка здавалася, надійно сховалась за п'ять тисяч кілометрів» (Кузнєцова, 2021: 113).

Авторка переосмислює топос «дому» як останнього притулку для боягузів, «котрих кудись несе течія, а вони не знають куди їм треба, і просто хочуть на мить вибратися на берег і обсохнути» (Кузнєцова, 2021: 230). Це місце, де героїні набираються сил, сміливості, щоб прийняти важливі в їхньому житті рішення.

Будинок допомагає героїням протистояти зовнішнім – екзистенційним потрясінням героїнь. Звільнивши хату від плюща, Марії вдалося стримати жах від видіння про те, як довколишні кущі поглинули дім і «більше немає куди приїхати, коли відчуваєшся лузером» (Кузнєцова, 2021: 148).

Зазвичай у традиційній українській культурі жіночу поведінку регулювали норми, які формували й наголошували її статусну підпорядкованість дорослим чоловікам громади, зокрема голові родини (Пономарьов, 1996: 189). Однак у весільних ритуалах українців ця закономірність не простежується. Показовим є обряд, коли молода самотужки наводить лад у ритуально «розгромленій» під час весілля оселі, у яку гості знадвору внесли багато важких речей таких, як жорна, драбина, колоди, каміння, або спеціально руйнують піч, щоб а на

другий день наречена мала що лагодити. М. Маєрчик уважає, що «згромадженням непритаманних хатньому інтер'єрові речей, заповненням ними всього життєвого простору (“до стелі”), руйнування стін і печі передано відповідні соціальні процеси, “соціальну ентропію” через зміну, переладкування родинної структури» (Маєрчик, 2011: 60).

Прикметним є факт, що молода без участі нареченого має відтворити порядок, насправді реконструювати новий космос. Героїням роману «Спитайте Мієчку» за словами Марії під силу будь-яка справа, коли жінки родини збирається разом: «Подумати: тільки вся наша сім'я разом! Уся жіноча її частина, а всі ті, що приносять нам радість і клопіт, кудись повіялись. Нас п'ятеро, ми разом гори звернути можемо» (Кузнецова, 2021: 79). Оскільки відповіді на важливі екзистенційні питання героїні не могли знайти, то взялися за упорядкування садиби: поміняли вхідні двері, вистелили терасу новими дошками й пофарбували їх. Спільною справою, що об'єднала всі покоління родини, стало вирощування гарбузів й корчування яблуневого саду: «Беремо гарбузи, садимо тепер, до осені вони дозрівають, на Геловін продаємо. Покупці є. Під Марселем. За умови, якщо у кожного гарбуза буде портфоліо» (Кузнецова, 2021: 40).

Дім виступає прихистком для героїнь, які розуміють, що «багато ще де є будинки, а такого, де збираються всі, більше немає» (Кузнецова, 2021: 98). Є. Кузнецова змальовує його як невеликий шелтер, місце, куди можна повернутися й де за щасливими й нещасливими обставинами живуть тільки жінки. Для Мієчки й Лілічки перебування в прихистку це ще й спосіб повернутися в дитинство, відчутти себе дітьми: «Обидві сестри завмерли, їм було так приємно це все слухати, наче вони знову малі.

Наче справді можна лишатися спати надворі, наче бабусина злість їх хоч трохи лякає» (Кузнецова, 2021: 176).

Дім родини дав сили й сміливості героїням повернутися в зовнішній світ, прийняти важливі рішення, що змінили їхні життя. Місечка залишилася з Устимом і за рік народила доньку, Лілічка не поїхала до Австралії, забрала до себе Люсю й стала мамою трьох дітей, Марта народила близнюків, взяла на себе роль охоронця притулка для лузерів, разом із Фумітакою посадили сливовий сад на місці викорчуваного яблуневого, Марія позбулася почуття провини й приїздила в родинний будинок, ніби була не тіткою, а донькою племінниці, щаслива Теодора покинула цей світ і приєдналася до чоловіка.

Висновки

Отже, у романі Є. Кузнецової «Спитайте Місечку» топос «дім» у сюжетно-композиційній організації тексту представлений зовнішнім (експліцитним) рівнем – пошуки притулку героїнь – та внутрішнім (імпліцитним) – пошуки «себе».

Письменниця оприявнює різні стосунки героїнь із будинком предків: використання його в якості тимчасового перевалу (Лілічка, Місечка) та постійного пристанища для родини (Марта). Символом раю він виступає для бабусі Теодори, а для доньки Марти є втіленням тягаря, обтяжливої відповідальності.

Видається перспективним порівняти топос «дому», наявний у романі Є. Кузнецової «Спитайте Місечку», та його проєкцію в тексті письменниці «Драбина».

Література

Базів, Л. (2022). *Євгенія Кузнецова, письменниця, номінантка «Книги року ВВС-2021»*. Узято з

<https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3380847-evgenia-kuznecova-pismennica-nominantka-knigi-roku-vvs2021.html>

Барабаш, Ю. (1994). «Місцерозвиток», або чи знаєте ви українську ніч?: Національний ландшафт як ментальний чинник. *Філософська і соціальна думка*, 7–8, 135–145.

Бахтин, М. (2000). *Епос и роман*. Санкт-Петербург: Азбука.

Войтович, В. (2002). *Українська міфологія*. Київ: Либідь.

Євсєєвата, Г., & Богуславська, Л. (2016). Українська хата як архетипна модель у творчості Олександра Довженка. *Вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури*, 4 (217), 86–91.

Жайворонок, В. (2006). *Знаки української етнокультури: словник-довідник*. Київ: Довіра.

Кафарський, В., & Савчук, Б. (2006). *Етнологія: підручник*. Київ: Центр навчальної літератури.

Кочерга, С. (2008). Архетипні мотиви дому і бездомів'я в творчості Лесі Українки. *Studia Methodologica*. Тернопіль: ТНПУ, 25, 115–120.

Кримський, С. (2010). Дім – Поле – Храм. *Про софійність, правду, смисли людського буття*. Київ: ІФНАНУ, 426–439.

Кузнецова, Є. (2021). *Спитайте Мієчку*. Львів: Видавництво Старого Лева.

Курціус, Е. Р. (2007). *Європейська література і латинське середньовіччя*. (А. Онишко, перекл.). Львів: Літопис.

Лотман, Ю. (1998). *Структура художественного текста*. Санкт-Петербург: «Искусство – СПб».

Маєрчик, М. (2011). *Ритуал і тіло. Структурно-семантичний аналіз українських обрядів родинного циклу*. Київ: Критика.

Пономарьов, А. (1996). *Етнічність та етнічна історія України: курс лекцій*. Київ: Либідь.

Широкопляс, К. (2024). *Як народилися «Спитайте Місчку», «Драбина» та інші книги Євгенії Кузнецової*. Узято з <https://espresso.tv/news-moya-mriya-bachiti-ukrainski-knizhki-angliyskoju-u-nashikh-vidkritikh-aeroportakh-evgeniya-kuznetsova>

Элиаде, М. (1987). *Космос и история*. Москва: Прогресс.

References

Baziv, L. (2022). *Yevheniia Kuznietsova, pysmennytsia, nominantka «Knyhy roku BBC-2021»*. Uziato z <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3380847-evgenia-kuznecova-pismennica-nominantka-knigi-roku-vvs2021.html> [in Ukrainian].

Barabash, Yu. (1994). «Mistserozvytok», abo chy znaiete vy ukrainsku nich?: Natsionalnyi landshaft yak mentalnyi chynnyk. *Filosofska i sotsialna dumka*, 7–8, 135–145 [in Ukrainian].

Baxtin, M. (2000). *E'pos i roman*. Sankt-Peterburg: Azbuka.

Voitovych, V. (2002). *Ukrainska mifolohiia*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].

Yevsieievata, H., & Bohuslavska, L. (2016). *Ukrainska khata yak arkhetypna model u tvorchosti Oleksandra Dovzhenka*. *Visnyk Prydniprovskoi derzhavnoi akademii budivnytstva ta arkhitektury*, 4 (217), 86–91 [in Ukrainian].

Zhaivoronok, V. (2006). *Znaky ukrainskoi etnokultury: slovnyk-dovidnyk*. Kyiv: Dovira [in Ukrainian].

Kafarskyi, V., & Savchuk, B. (2006). *Etnolohiia: pidruchnyk*. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury [in Ukrainian].

Kocherha, C. (2008). Arkhetypni motyvy domu i bezdomivya v tvorchosti Lesi Ukrainky. *Studia Methodologica*. Ternopil: TNPU, 25, 115–120 [in Ukrainian].

Krymskyi, S. (2010). Dim – Pole – Khram. *Pro sofіinist, pravdu, smysly liudskoho buttia*. Kyiv: IFNANU, 426–439 [in Ukrainian].

Kuznietsova, Ye. (2021). *Spytaite Miiechku*. Lviv: Vydavnytstvo Staroho Leva [in Ukrainian].

Kurtsius, E. R. (2007). *Yevropeiska literatura i latynske serednovichchia*. (A. Onyshko, perekl.). Lviv: Litopys [in Ukrainian].

Lotman, Yu. (1998). *Struktura xudozhestvennogo teksta*. Sankt-Peterburg: «Iskusstvo – SPB».

Maiерchuk, M. (2011). *Rytual i tilo. Strukturno-semantychnyi analiz ukrainskykh obriadiv rodynnoho tsykladu*. Kyiv: Krytyka [in Ukrainian].

Ponomarov, A. (1996). *Etnichnist ta etnichna istoriia Ukrainy: kurs lektsii*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].

Shyrokoptyas, K. (2024). *Yak narodylysia «Spytaite Miiechku», «Drabyna» ta inshi knyhy Yevhenii Kuznietsovoi*. Uziato z <https://espresso.tv/news-moya-mriya-bachiti-ukrainski-knizhki-angliyskoyu-u-nashikh-vidkritikh-aeroportakh-evgeniya-kuznetsova> [in Ukrainian].

E'liade, M. (1987). *Kosmos i istoriya*. Moskva: Progress.

*Рукопис статті отримано 27 грудня 2024 року
Рукопис затверджено до публікації 09 січня 2024 року*

Інформація про автора

Нестеренко Наталя Петрівна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри українознавства і лінгводидактики імені професора О.Г. Муромцевої

Харківського національного педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди.

E-mail: nattapetta@hnpu.edu.ua

Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-7800-8833>

Nesterenko Natalia Petrivna, PhD in Philology, Associate
Professor, Associate Professor at the Department of Ukrainian
Studies and Linguistics named after Professor O.G. Muromtseva
H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University.

E-mail: nattapetta@hnpu.edu.ua

Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-7800-8833>